

TIESĪBAS

Kas jāzina par cesiju?

---

09. janvāris, 2013 / Inese Heinacka, zvērinātu advokātu biroja „SORAINEN” banku darbības un finanšu pakalpojumu regulējuma speciāliste, zvērināta advokāte

Foto: no ZAB SORAINEN arhīva

Cesija. Par cesiju ir dzirdējuši daudzi. Arī saskārušies ir daudzi – jo īpaši tad, kad ir izveidojies parāds, piemēram, laikā neatmaksāts kredīts vai rēķins. Tādos gadījumos bieži parāda samaksu sāk pieprasīt cita persona, apgalvojot, ka parāds ir jāmaksā šai personai, nevis sākotnējam kreditoram, jo tiesības prasīt parāda samaksu tā ir ieguvusi cesijas rezultātā (vai arī apgalvojot, ka *parādu ir nopirkusi*).

Arī daudzas publiski izskanējušās lietas par parādiem ir saistītas ar cesiju. Piemēram, nesenā veikalu ķēdes *IKI* operatora maksātnespēja tika pasludināta uz personas pieteikuma pamata, kura prasību par parāda samaksu bija ieguvusi cesijas rezultātā. Ir arī dzirdēts par situācijām, kad sabiedrība plāno savu komercdarbību *pārlīkt* uz citu sabiedrību un piedāvā saviem sadarbības partneriem-piegādātājiem par saviem parādiem noslēgt cesijas līgumus ar jauno sabiedrību. Atbilstoši šādam cesijas līgumam jaunā sabiedrība samaksā iepriekšējās sabiedrības parādu piegādātājam un no piegādātāja pārņem prasījuma tiesības pret veco sabiedrību.

Šīs publikācijas mērķis ir vispārīgi aprakstīt, kas ir cesija, kā tā tiek veikta un kādas ir būtiskākās cesijas sekas, lai pēc šī raksta izlasīšanas lasītājam rastos priekšstats par svarīgākajiem cesijas principiem.

Kas ir cesija?

Ar cesiju kreditors jeb cedents nodod jeb cedē prasījumus citai personai jeb cesionāram. Lai izvairītos no juridisku terminu lietošanas, tad cedentu saukšu par *iepriekšējo kreditoru*, bet cesionāru – par *jauno kreditoru*. Cesijas rezultātā jaunais kreditors ir tiesīgs prasīt, lai parādnieks tam izpilda saistības, kas, piemēram, izriet no līguma ar iepriekšējo kreditoru. Vistipiskākais cesijas piemērs ir, ka parādniekam jāsamaksā parāds jaunajam kreditoram, nevis iepriekšējam kreditoram.

Lai arī praksē ar cesiju galvenokārt tiek nodots prasījums samaksāt parādu, šādi iespējams nodot arī cita veida prasījumus, ja vien to neaizliedz likums. Piemēram, cits prasījums var būt kreditora prasījums, lai parādnieks izpilda kādu darbību, ja vien parādnieka pienākumam izpildīt konkrēto darbību nav personisks raksturs. Ir atļauts arī cedēt tādus prasījumus, kas radīsies tikai nākotnē. Savukārt aizliegts cedēt tādus prasījumus, kuri ir saistīti ar kreditoru, vai arī prasījumus, kuru saturs pēc cesijas pilnīgi pārgrozītos. Piemēram, uzturlīdzekļu prasījuma tiesības nav iespējams cedēt, jo, ja šis prasījuma tiesības nodotu trešajai personai, tad samaksātie naudas līdzekļi citai personai zaudētu uzturlīdzekļu nozīmi, tāpēc tāds saistības izpildījums pilnīgi pārgrozītu uzturlīdzekļu prasījuma saturu.

Arī likumos ir sastopami tieši aizliegumi cedēt vai nodot citai personai noteikta veida prasījumus. Piemēram, [likuma *Par nodokļiem un nodevām* 6.](#) pants aizliedz nodokļu administrācijai cedēt nodokļu, nodevu un ar tiem saistīto maksājumu prasības, izņemot nodokļu parādus piedziņai. Tālāk šajā publikācijā apskatīšu prasījumu par parādu samaksu nodošanu, jo visbiežāk šādi prasījumi tiek cedēti.

Jāņem vērā, ka ar cesiju nepāriet visi līguma noteikumi, bet tikai iepriekšējā kreditora prasījumi. Cesija nenozīmē, ka līgumā tiek aizstāta viena līguma puse ar citu personu. Ja ir vēlme aizstāt vienu līguma pusi ar citu personu, tad iesaistītajām pusēm, ieskaitot parādnieku, ir jāslēdz pārjaunojuma līgums. Tātad ar cesiju jaunais kreditors var neiegūt visas tās pašas tiesības, kas piemita iepriekšējam kreditoram, un daļa līguma noteikumu joprojām ir saistoši iepriekšējam kreditoram. Piemēram, jaunais kreditors ar parādnieku nevar slēgt pārjaunojuma līgumu par parādu. Tomēr prasījuma nodošana aptver plašu jaunā kreditora tiesību loku. Piemēram, jaunajam kreditoram ir tiesības turpināt aprēķināt gan līgumā, gan likumā noteiktos procentus un līgumsodu, ja tam ir tiesisks pamats, kā arī vērsties tiesā par parāda samaksu, sniegt tiesā pieteikumu par parādnieka maksātnespējas

procesa pasludināšanu un pat cedēt šo prasījumu tālāk citai personai. Protams, prasījuma par parādiem nodošana aptver arī parādnieka pienākumu samaksāt parādu jaunajam kreditoram!

Lai arī ar cesijas palīdzību var nodot tikai kreditora prasījumus pret parādnieku, tomēr kļūdaini būtu uzskatīt, ka parādnieks nevar nodot citai personai savu pienākumu samaksāt parādu. Parādnieks to var izdarīt, piemēram, noslēdzot pārjaunojuma līgumu, kā arī veicot reorganizāciju atbilstoši Komerclikuma noteikumiem, taču šajos gadījumos var būt nepieciešama kreditora piekrišana, bez kuras darījums nav spēkā. Skaidrības labad piebilstīšu, ka ar pārjaunojama līgumu vai ar reorganizāciju arī var aizstāt kreditoru ar citu personu.

Cesijas noslēgšanas kārtība

Cesija var notikt uz līguma, likuma vai tiesas sprieduma pamata. Piemērs, kad cesija notiek uz likuma pamata, ir galvojuma līgums. Atbilstoši [Civillikumam](#) pēc tam, kad galvinieks parādnieka vietā ir samaksājis kreditoram parādnieka parādu, tad galvinieks iegūst kreditora prasījumus pret parādnieku tādā apmērā, kādā galvinieks sedza parādnieka parādu. Līdzīgi ir arī apdrošināšanas sabiedrībām, kuras izmaksājušas apdrošināšanas atlīdzību. Šādā gadījumā apdrošināšanas sabiedrība izmaksātās summas apmērā pārņem apdrošinātās personas prasījuma tiesības pret personu, kas ir atbildīga par zaudējumiem (izņemot, ja ir nodarīts kaitējums personas dzīvībai, veselībai vai fiziskajam stāvoklim).

Tomēr visbiežāk sastopamais cesijas pamats ir starp pusēm noslēgtais līgums. Cesijas līguma puses ir iepriekšējais kreditors un jaunais kreditors. Nav nepieciešams, lai parādnieks būtu cesijas līguma puse. Vēl jo vairāk, [Civillikums](#) uzsver, ka cesijai nav pat nepieciešama parādnieka piekrišana (izņēmums varētu būt, ja iepriekšējais kreditors un parādnieks sākotnēji ir vienojušies, ka cesijai nepieciešama parādnieka piekrišana). Cesiju var noslēgt jebkādā formā, arī mutiski. Tomēr praksē bieži vien cesijas līgums tiek slēgts rakstveidā, jo tas atvieglo cesijas fakta pierādīšanu un ļauj skaidrāk vienoties par darījuma noteikumiem. Pretējā gadījumā, visticamāk, būs nepieciešama regulāra iepriekšējā kreditora iesaiste, lai apliecinātu, ka pastāv cesija un parādniekam parāds ir jāmaksā jaunajam kreditoram.

Lai arī praksē bieži vien jaunais kreditors maksā iepriekšējam kreditoram par to, ka tiek nodots prasījums par parāda samaksu, tomēr likums nenosaka obligātu šādas atlīdzības esamību. Tāpēc dažreiz dzirdētais viedoklis, ka cesija ir tā pati parādu pirkšana, neatbilst patiesībai. Tikai tad, kad tiek maksāta maksa par parādu prasījumu nodošanu, varētu teikt, ka tā ir parādu pirkšana. Papildus vēl vēlētos uzsvērt, ka, ja tā saucamā prasījumu pirkšana

ir kļuvusi par komercdarbību un ja prasījumi tiek pirkti pret parādniekiem-patērētājiem, tad no šā gada 1.maija būs nepieciešama licence parādu atgūšanai. Šīs prasības nepildīšana var novest pie tā, ka atbildīgā institūcija uzliek administratīvo sodu, naudas sodu vai arī var pat iestāties kriminālbildība.

Tirgus situācijai atbilstoši atlīdzībai par cesiju ir jābūt starp saistītajiem uzņēmumiem. Pretējā gadījumā notiek apliekamā ienākuma koriģēšana atbilstoši [likumam Par uzņēmumu ienākuma nodokli](#). Arī cesija bez atlīdzības (vai arī, ja tā ir zem tirgus vērtības) var novest pie tā, ka, ja iepriekšējais kreditors nākamo trīs gadu laikā kļūst maksātnespējīgs, tad administrators varētu apstrīdēt šādu cesiju, ja var pierādīt, ka tā ir nodarījusi iepriekšējam kreditoram zaudējumus.

Cesijas sekas

Tātad cesijas rezultātā iepriekšējā kreditora prasījums pret parādnieku par parāda samaksu tiek nodots jaunajam kreditoram. Kā minēju iepriekš, nodotās prasījuma tiesības aptver plašu tiesību loku, tajā skaitā, jaunā kreditora tiesības turpināt aprēķināt procentus un līgumsodu, vērsties tiesā par parāda samaksu utt.

Lai šīs tiesības varētu izmantot, ir nepieciešams parādniekam pienācīgi paziņot par cesiju vai, piemēram, sniegt prasību tiesā pret parādnieku par parāda samaksu. Pretējā gadījumā parādnieks ir tiesīgs samaksāt parādu arī iepriekšējam kreditoram. Šādā gadījumā jaunajam kreditoram vairs nav tiesību prasīt parāda samaksu no parādnieka, bet viņam ir tiesības prasīt no iepriekšējā kreditora šo parādnieka samaksāto naudas summu, jo iepriekšējais kreditors ir saņēmis to, kas viņam nepienākas. Pienācīga paziņošana par cesiju nozīmē, ka ir pamats uzskatīt, ka parādnieks šādu paziņojumu ir saņēmis. Tas varētu būt, piemēram, parādnieka valdes locekļa vai citas paraksttiesīgās personas paraksts uz paziņojuma par cesiju vai paziņojums par cesiju parādniekam ir nosūtīts ar paziņojumu par saņemšanu un saņemšana ir rakstiski apliecināta. Dažreiz parādnieks iebilst, sakot, ka viņš nav redzējis cesijas līgumu, nezina tā noteikumus un līdz ar to šāda cesija viņam nav saistoša. Tomēr, kā jau minēju iepriekš, cesijas līgumam nav nepieciešama parādnieka piekrišana, kā arī likums neparedz pienākumu parādniekam iesniegt cesijas līgumu. Pietiek parādniekam iesniegt tikai paziņojumu par cesiju.

Ar cesiju pāriet visi cedētā parāda nodrošinājumi (piemēram, galvojums, komercķīla vai hipotēka). Ja nodrošinājums ir hipotēka vai komercķīla, tad ieteicams cesiju reģistrēt Zemesgrāmatā vai Komerckķīlu reģistrā, lai vēlāk nerastos problēmas attiecīgo ķīlu izmantot.

Saistībā ar cesiju ir dzirdēti jautājumi, kas notiek ar līgumu starp iepriekšējo kreditoru un parādnieku? Vai jaunais kreditors var mainīt tā noteikumus? Šeit ir jāņem vērā, ka līgums nepāriet uz jauno kreditoru, pāriet tikai prasījums par parāda samaksu. Tātad jaunais kreditors nav tiesīgs vienpusēji mainīt līguma noteikumus vai izvirzīt jaunus noteikumus. Parādniekam ir vērts apzināties, ka cesija nevar pasliktināt viņa stāvokli, un viņš joprojām var atsaukties uz tiem pašiem līguma noteikumiem. Tātad, piemēram, jaunais kreditors nevar rēķināt lielākus procentus vai līgumsodus vai arī uzstādīt citādus apmaksas noteikumus, nekā to paredz iepriekš noslēgtais līgums. Jaunais kreditors nevar arī izmantot savas priekšrocības pret parādnieku. Savukārt parādnieks var izlietot tās pašas ierunas, kuras varēja izlietot pret iepriekšējo kreditoru. Piemēram, ja parādnieks nemaksā par precī, apgalvojot, ka tā ir nekvalitatīva un tāpēc atbilstoši līgumam viņam nav jāmaksā par nekvalitatīvu precī, tad jaunajam kreditoram būs saistoši šie iebildumi, ja tie atbilst patiesībai. Jaunais kreditors nevar teikt, ka viņš neko nezina par parādnieka un iepriekšējā kreditora savstarpējām attiecībām un tāpēc parāds ir jāatmaksā, neskatoties ne uz kādiem apstākļiem. Tomēr šādā situācijā var vērtēt iepriekšējā kreditora atbildību pret jauno kreditoru, piemēram, vai iepriekšējais kreditors atbild par nodotā parāda īstumu.